

Oro för brott – ett storstadfenomen?

En kvantitativ studie om oro att utsättas för brott utifrån regionala skillnader i Sverige.

Beata Afola

Sammanfattning

Att känna oro för att utsättas för brott beskrivs i tidigare forskning som en företeelse ojämnt fördelad inom Sverige beroende på bostadsort. Utöver detta förklaras det finnas en klyfta mellan grupperns faktiska utsatthet för brott och den oro som finns över att utsättas. Därför syftar denna studie till att undersöka eventuella regionala skillnader i nivåer av oro för brott och huruvida variationerna kvarstår efter att individuella faktorer har undersökts. Detta görs utifrån en kvantitativ ansats. Oro för brott mäts utifrån tre brottstyper: oro att utsättas för rån/misshandel, oro att utsättas för stöld och oro att utsättas för sexualbrott. Studien utgår från två teoretiska ramverk: rutinaktivitetsteorin och risksamhället som teoriområde för att förklara varierande nivåer i oro för brott på områdesnivå och individuell nivå. Datamaterialet som studien baseras på är inhämtat av Brottsförebyggande rådet i den Nationella trygghetsundersökningen 2018. För att uppfylla syftet tillämpas linjär sannolikhetsmodell (LPM) och logistisk regressionsanalys som analysmetoder. Resultat visar att nivåerna av oro för brott tycks präglade storstadsregionerna i störst utsträckning, dock har även större städer högre nivåer än de mindre städerna. Dessutom verkar även oro inför att utsättas för de olika brottstyperna kännetecknas av individuella egenskaper. I diskussionsavsnittet analyseras resultaten utifrån tidigare forskning och teorier, varpå oro att utsättas för brott argumenteras vara sammanlänkat med rutinaktiviteterna i stadskontexter. Vidare förstås de påvisade individuella variationerna kännetecknas av den egna utsattheten för risk givet brottstypen.

Nyckelord

Oro för brott, Sexualbrott, Stöld, Rån, Misshandel, Rutinaktivitetsteorin, Risksamhälle, Regioner.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställning	2
Disposition	2
Tidigare forskning	2
Begreppsdefinition – oro för brott	3
Kontextuella faktorer som påverkar oro att utsättas för brott	4
Individuella faktorer som påverkar upplevelsen av oro för brott	5
Kön och oro för brott	5
Socioekonomisk status, etnicitet och oro för brott	6
Ålder och oro för brott	7
Sammanfattning av tidigare forskning	7
Hypoteser	8
Teori	8
Rutinaktivitetsteorin	8
Risksamhället	9
Data och metod	11
Data	11
Variabler och operationaliseringar	12
Beroende variabel – oro för brott	12
Oberoende variabler	13
Metod	15
Linjär sannolikhetsmodell – LPM	15
Logistisk regressionsanalys	16
Tillförlitlighet	16
Etiska överväganden	17
Resultat.....	17
Deskriptiv statistik	17
Linjära sannolikhetsmodeller	21
Robusthetsanalys av LPM genom index	26
Jämförelse av LPM och AME från logistisk regression	26
Diskussion	28
Begränsningar	31
Framtida forskning	32

Källförteckning	33
Bilagor	37
Bilaga A.....	37

Inledning

Den dagspolitiska agendan tycks i högre utsträckning kantas av en tyngre problembild av kriminalitet och i kölvattnet av detta har regeringen lanserat ett 34-punktsprogram (Justitiedepartementet, 2021) för att bekämpa brottsligheten och öka tryggheten. Sverige, menar 34-punktsprogrammet, ska vara en plats där alla ska vara trygga oavsett bostadsort eller område. Som resultat av detta förstås och uttrycks kriminalitet som ett vidsträckt samhällsproblem som i högre grad påverkar gemene person. Moderaternas partiledare Ulf Kristersson påpekade att de ökade dödsskjutningarna, som nu även förekommer i bostadsområden där ”helt vanliga familjer” bor leder till en ”extrem otrygghet” (Svensson & Granlund, 2021). Otrygghet, särskilt i relation till brott, tycks vara ett alltmer aktuellt fenomen som då ofta placeras i en kontext av att påverka individens vardagsliv. Huruvida otrygghet, mer specifikt oro för brott, är ett fenomen som drabbar den svenska befolkningen i samma utsträckning oavsett bostadsort är därför intressant att undersöka.

Sammantaget kan en ökad oro för brott medföra ett flertal negativa konsekvenser eftersom upplevelsen av trygghet har associerats med välmående. Som konsekvens kan reducerade nivåer av trygghet negativt påverka den psykiska hälsan och livskvaliteten (Green & Grimsley, 2002). På sikt kan en utbredd oro att utsättas för brott bland annat leda till att mer välbemedlade hushåll flyttar till andra områden som upplevs vara tryggare, särskilda gator eller områden undviks eller att invånare inom ett område undviker att vistas ute vissa tider. I sin tur kan en ökad oro för brott leda till en negativ spiral då allt fler håller sig hemma vilket ökar känslan av otrygghet, som därefter gör att ännu fler begränsar sin utevistelse (Hale, 1996:82). Oro för brott och otrygghet som fenomen beskrivs som en reaktion på de risker samhället kantas av. Utöver detta påpekas oro för brott i stor utsträckning vara ett funktionellt beteende utan en negativ inverkan på majoritetens livsvärldar, oro för brott tycks för majoriteten inte ha en särskilt stor effekt i vardagen (Litzén, 2006:3). Det verkar dock finnas en diskrepans mellan den faktiska utsattheten för brott och den upplevda oron för att utsättas vilket innebär att den senare inte är en direkt avspegling av faktisk utsatthet. Att känna sig trygg i anslutning till sitt bostadsområde eller bostadsort har i tidigare litteratur beskrivits som något ojämnt fördelat över befolkningen utifrån flera aspekter (Ivert m.fl., 2016:225). Brottrelaterade frågor är ett välstuderat ämne i den svenska forskningen. Denna studies

ingångsvinkel till fältet är därmed att studera och redogöra för fenomenet oro att utsättas för brott utifrån specifika brottstyper med särskilt fokus på skillnader mellan olika regioner. Detta görs utifrån de teoretiska ramverken rutinaktivitetsteorin (Cohen & Felson, 1979) och Ulrich Becks (2000) teori om risksamhället.

Syfte och frågeställning

Studien syftar till att undersöka regionala skillnader i rapporterad oro för brott utifrån tre brottstyper: rån/misshandel, stöld och sexualbrott. För att uppfylla syftet ämnar följande frågeställningar att besvaras utifrån en kvantitativ ansats:

1. Skiljer sig regioner i Sverige i nivåer av oro för brott?
2. I sådana fall, hur ser dessa skillnader ut?
3. Kvarstår de regionala skillnaderna vid kontroll för individuella faktorer?

Disposition

Inledningsvis kartläggs tidigare utförd forskning inom området oro för brott varpå en redogörelse för de teoretiska ramverken görs. Därefter beskrivs den data och de tillvägagångssätt som tillämpats i undersökningsprocessen. Detta efterföljs av ett resultatavsnitt där deskriptiv statistik och sambandsanalyser framhålls. Avslutningsvis förs en sammanfattande diskussion där resultaten tolkas utifrån de teoretiska ramverken och tidigare forskning med förslag på framtida forskning.

Tidigare forskning

I kommande avsnitt presenteras tidigare bedriven forskning inom fältet oro för brott. Kapitlet inleds med att definiera begreppet oro för brott. Därefter redogörs fenomenet utifrån såväl kontextuella, eller sådana som härleder från typen av område personer befinner sig i, som individuella faktorer. Ämnet kartläggs ur ett internationellt perspektiv men centreras och förankras även i den svenska kontexten. Slutligen sammanfattas den tidigare forskningen kortfattat varav studiens hypoteser presenteras mot avsnittets slut.

Begreppsdefinition – oro för brott

Litteraturen inom befintlig forskning behandlar en rad olika infallsvinklar i relation till upplevelsen av otrygghet och oro för brott. Den internationella litteraturen använder främst termen ”fear of crime” vilket kan översättas till rädsla för brott. Inom den svenska kontexten är dock den vedertagna motsvarigheten till ”fear of crime” uttrycket ”oro för brott” (Litzén, 2006:27–28). Flera studier framhäver faktumet att oron för att utsättas för brott korrelerar och överlappar med den faktiska utsattheten, men att oron inte är en direkt spegling av den reella utsattheten (Conklin, 1971:374; Garofalo 1979:96). Detta medför inte att oron för brott är irrationell eller obefogad (Pain, 2000:374–375) men att det är viktigt att uppmärksamma relationen. Begreppet otrygghet kan utifrån respondentens perspektiv komma att innefatta andra aspekter än de som relaterar till en oro för brott (Brå, 2017), av denna anledning specificeras denna uppsats syfte till att endast omfatta oro för brott i relation till olika brottstyper. Oro för brott förklaras bestå av flera olika dimensioner hos individen. Sådana dimensioner är exempelvis en negativ emotionell reaktion mot brott eller symboler som ofta sammanlänkas med brott (Ferraro & LaGrange, 1987). En oro för brott kan dessutom inkorporera känslor av rädsla vid tecken eller signaler på social oordning (Hale, 1996:16–117). Vissa författare menar även att oro omfattar delar av en riskbedömning av huruvida individer riskerar att utsättas för brott (Ferraro & LaGrange, 1987:73; Litzén, 2006:28; Pain, 2000:368).

I Sverige är Brottsförebyggande rådet den främsta aktören som framställer och producerar kunskap inom området brott och utsatthet hos befolkningen. I en rapport framtagen av Brottsförebyggande rådet undersöktes brottsutvecklingen under 2000-talet fram till 2015 (Brå, 2017). Syftet med rapporten var att sammanställa och presentera brottsutvecklingen i Sverige med hänseende till bland annat förändring i brottslighetens struktur, vilka som begår och utsätts för brott samt vilka kriminalpolitiska åtgärder som utförts. Analysen av brottslighet genomfördes med data från både Nationella trygghetsundersökningar och statistik över anmälda brott. En jämförelse med utgångspunkt i kommungrupper utfördes därefter där indelningen sträckte sig från storstäder till landsbygd. Resultaten visade att andelen otrygga successivt minskat under 2000-talet fram till år 2016 då nivåerna ökade, ökningen var som störst i storstäder och lägst på landsbygden. Tendenserna tycktes vara liknande vid oro för våldsbrott, dock inkluderades inte sexualbrott vid tidpunkten. Trots att nivåerna av trygghet

förändrades innebar dessa förändringar inte att de skedde jämnt fördelat över alla områden i landet. I takt med att nivåerna generellt minskade har även klyftorna mellan områden ökat, vilket pekar på en så kallad distributiv orättvisa, framgångarna verkade därmed inte nyttja alla i befolkningen (Ivert m.fl., 2016:225–226).

Kontextuella faktorer som påverkar oro att utsättas för brott

Även individens bostadsområde har påvisad betydelse för nivåerna av oro. Conklin (1971) menar att oron för brott tenderar vara större i särskilda sociala kontexter än andra. Sådana omständigheter är att oron förväntas vara större i grannskap karaktäriserade av hög brottslighet, där invånarna dessutom har en hög medvetenhet om brottsligheten. Alltså, en högre andel brott leder till en ännu högre skattning av andel brott som begås vilket i sin tur leder till en ökad uppfattning av otrygghet (Conklin, 1971:384). Detta tycks i synnerhet gälla för stadskontexter. Covington och Taylor (1991) betonade vilken effekt indirekt och direkt utsatthet för brott har för upplevelsen av trygghet. Forskarna framhäver att processerna för upplevelsen av otrygghet tycks operera på relativt små enheter, som stadsdelar, kvarter (Covington & Taylor, 1991:231, 241). Den indirekta utsattheten är beskriven som att en individ drabbas av ett brott denne inte själv varit utsatt för; personen är därmed indirekt involverad. När dessa nivåer var högre i ett bostadsområde och vetskapen var större om den lokala brottsligheten, exempelvis rån, tycktes oron att utsättas för brott öka för hela området. Bland bostadsområden där högre andel boende har varit direkt utsatta för brott ökade även nivåerna av otrygghet på aggregerad nivå (Covington och Taylor, 1991:241–242).

Wikström (1992) undersökte trygghet, sociala problem och brott i åtta förortsområden i Stockholm. Områdena skiljde sig främst i förhållande till olika bebyggelse typer och bostadsformer, sett till exempelvis andel flerfamiljshus tillhörande allmännyttan respektive bostadsrättsföreningar samt andel småhus. En slutsats Wikström drog är att otrygghet i relation till oro för brott i högre utsträckning återfanns i de förorter där de boende hade svaga sociala och ekonomiska resurser, där boendestabiliteten och den sociala integrationen dessutom var låg (Wikström, 1992:61). Ofta var det förorter karaktäriserade av sociala problem som kännetecknades av detta. Detta styrktes även i en rapport utgiven av Brå 2008. Rapporten indikerade att de områdesförhållanden individen bor under påverkar upplevelsen av oro för brott. Att bo i ett resurssvagare område, exempelvis ett område där majoriteten är

låginkomsttagare, verkade leda till en överrisk för att känna oro. I sin tur ökade risken ytterligare om området kategoriserats som ett utsatt område (Brå, 2008:40).

Vid en områdesundersökning 2012 studerades orten Oxie i Malmö utifrån upplevelsen av trygghet, brott och lokala problem (Mellgren & Kronkvist, 2013). Otrygghet beskrivs som en företeelse geografiskt ojämnt fördelat då det drabbar människor på olika sätt beroende på stadsdel. En av författarnas slutsatser var att upplevelsen av otrygghet påverkades av andra faktorer än de sammanlänkade till direkt utsatthet för brott, detta då områden med låg brottslighet samtidigt rapporterade nivåer av hög otrygghet. Otrygghet varierade även kommuner sinsemellan (Brå, 2021c). En faktor som påverkade detta var att brott som sker på tätbefolkade platser med mindre geografiska ytor, exempelvis storstäder, ledde till en ökad upplevelse av otrygghet. Detta tycktes även gälla för kommuner i anslutning till storstäder. En ökad brottslighet på sådana platser uppges minska trygghetsnivåerna. I den svenska kontexten anges sydliga regioner i Sverige, storstäder som Stockholm och Malmö, ha en överrisk för otrygghet (Brå, 2021c:13–14).

Individuella faktorer som påverkar upplevelsen av oro för brott

Kön och oro för brott

Sambandet mellan kön och oro att utsättas för brott har studerats i ett flertal studier. När sambandet mellan kön och oro för brott undersökts i främst den amerikanska kontexten kartlägger ett flertal studier att kvinnor i högre utsträckning än män rapporterar en oro att utsättas för brott, detta trots att män oftare tycks utsättas för brott som kan innebära fysisk skada (Covington & Taylor, 1991; Garofalo, 1979; Hale m.fl., 1994; Rader, 2017; Warr, 1984). Detta skulle till stor del kunna förklaras av bland annat att kvinnor upplever en fysisk sårbarhet gentemot män (Covington & Taylor, 1991:232), en oro bland kvinnor för att våldsbrottet ska mynna ut i sexualbrott (Ferraro, 1996:686–687) samt att kvinnor socialiseras till att tro är världen är en farlig plats dessa behöver skyddas från (Rader, 2017). I en sammanställning från Brottsförebyggande rådet (2021c) där oro för brott undersökts på kommunal nivå i Sverige upplevde kvinnor oro i större utsträckning än män. Detta rapporteras även i tidigare undersökningar från Brå då skillnader i oro för brott mellan män och kvinnor kartlagts (Brå, 2008:32). Särskilt tydligt blir skillnaden i relation till oro för sexualbrott då klyftan är ännu större. Kvinnor oroar sig generellt i mycket större utsträckning än män för att

utsättas för exempelvis våldtäkt (Brå, 2008:52, Brå, 2021b:168). Pain (2000:374–375) vidgar förståelsen av upplevelsen av otrygghet bland kvinnor genom att problematisera den tidigare forskning som undersökt oro för brott och faktiskt utsatthet bland kvinnor. Det existerande mörkertal bland brott som kvinnor utsätts för, exempelvis våld i nära relationer, skulle kunna överbygga den rapporterade klyftan som existerar mellan utsatthet och oro för brott.

Socioekonomisk status, etnicitet och oro för brott

Ytterligare en bidragande faktor som kan påverka huruvida människor upplever oro att utsättas är socioekonomisk status. I en sammanställning konstaterade Rader (2017) att individer med högre ekonomisk sårbarhet rapporterar högre nivåer av oro i USA. Liknande resultat har påvisats i den svenska kontexten där en rikstäckande undersökning funnit att individer med lägre socioekonomisk status upplever otrygghet i högre grad (Brå, 2008:33). Individer med ekonomiska svårigheter har även rapporterats ha en överrisk att utsättas för egendomsbrott som resultat av att dessa ofta lever inom resurssvaga områden, sambandet för fordonsstöld tycktes däremot gälla oavsett vilket område individen bodde i (Estrada & Nilsson, 2008). Den ökade utsattheten skulle alltså kunna förklara varför personer med ekonomiska svårigheter tenderar att oro sig för att utsättas för denna typ stöld eller inbrott i högre utsträckning. Estrada & Nilsson menar att konsekvenserna av brotten för personer med ekonomisk sårbarhet blir mer påtagliga eftersom exempelvis försäkring av egendom i hög grad är en resursfråga (Estrada & Nilsson, 2008:210).

Relationen mellan oro för brott baserat på respondentens etnicitet har inte en enhetlig bild i tidigare forskning. I internationella kontexter har etniska minoriteter rapporterat en känsla av oro för brott i större utsträckning än majoritetsbefolkningen (Covington & Taylor, 1991:240; Hale m.fl., 1994:222). Dessa resultat stöds dock endast delvis även i den svenska kontext. I en studie med fokus på ett område i Malmöregionen uppvisades inga samband mellan utländsk härkomst och otrygghet (Mellgren & Kronqvist, 2013:78–79). Däremot har personer med icke-svensk bakgrund, det vill säga de som själva är födda utrikes eller har föräldrar födda utanför Sverige, i andra svenska studier rapporterat ha en överrisk för att känna oro inför att utsättas för brott (Brå, 2008; 2021c). Vilka mekanismer detta beror på är inte kartlagt men forskning tenderar att fokusera kring att nivåerna av oro för brott och etnisk bakgrund samvarierar med områdeseffekter (Brå, 2008; Dolmén, 2002).

Ålder och oro för brott

Resultaten för vilka åldersgrupper som i störst grad oroar sig för brott varierar. Äldre utförd forskning fokuserad på den amerikanska kontexten tenderar ofta centrerats kring att äldre personer ofta upplever en större oro för att utsättas för brott. De äldres upplevda utsatthet förklaras även i denna kontext i termer av att uppleva en fysisk sårbarhet vilket bidrar till oron (Garofalo, 1979:84; Hale m.fl., 1994:222; Warr, 1984:700). I nyare forskning nyanseras bilden av ålder som påverkande faktor vid oro för brott då unga vuxna också rapporterat nivåer av oro för att utsättas. Oron att utsättas för olika våldsbrott har i Sverige visats vara större bland både unga män och kvinnor än vad den är bland äldre åldersgrupper (Brå, 2021b). De brott där oron över att utsättas tycks dominera är bland de yngre åldersgrupperna exempelvis oron att utsättas för misshandel, sexuella angrepp eller våldtäkt (Brå, 2021b:171–183; Rader, 2017). Således varierar orons karaktär i förhållande till ålder och brottstyp.

Sammanfattning av tidigare forskning

Sammanfattningsvis kan definitionen av oro för brott förstås som en negativ emotionell reaktion på brott eller symboler associerade med brott. Inom den svenska kontexten är Brottsförebyggande rådet den aktör som sammanställer och presenterar Sveriges brottsutveckling. Efter en genomgång av tidigare befintlig forskning har en överblick presenterats över vilka områdesfaktorer som påvisats ha effekt på oron att utsättas för brott är nivåerna av brottslighet samt medvetenheten om denna brottslighet i ett bostadsområde. De områdesförhållanden individerna bor i tycks också påverka oron att utsättas för brott, detta specifikt i förorter till storstäder kännetecknade av svaga sociala och ekonomiska resurser. En faktor som eventuellt bidrar till ännu större oro att utsättas för brott är när brott sker på exempelvis tätbefolkade platser, exempelvis storstäder. Då individuella faktorer undersökts tycks kvinnor tendera att i högre grad rapportera en oro att utsättas för brott, särskilt i relation till brott som våldtäkt. Utöver detta har samband mellan låg socioekonomisk status och oro för brott påvisats. Etniska minoriteter har både i en internationell och svensk kontext uppvisat en större oro att utsättas för brott men de bakomliggande mekanismerna är inte fastställda. När ålder och oro att utsättas för brott har studerats presenterar olika studier varierande fynd, nyare forskning tenderar att betona att oron för brott bland olika åldrar varierar i relation till brottstyper. Den tidigare forskning indikerar alltså att olika samhällsgrupper drabbas i varierande utsträckning av oro inför att utsättas för brott, denna benägenhet tycks dessutom vara beroende av brottstypen. De skilda premisserna som redovisats i tidigare forskning

lägger grunden till att denna studie behandlar oro att utsättas för brott genom separata utfall baserat på olika typer av brott för att fånga upp sådana variationer.

Hypoteser

Utifrån tidigare redovisad forskning leder detta till följande hypoteser:

H1: Regioner med högre befolkningstäthet kommer inneha högre nivåer av oro att utsättas för brott.

H2: Kvinnor upplever oro att utsättas för brott i högre utsträckning än män, särskilt i relation till sexualbrott.

H3: Individer med bakgrund utanför Sverige upplever oro att utsättas för brott i högre utsträckning än de med bakgrund i Sverige.

H4: Personer med lägre socioekonomisk status upplever oro att utsättas för brott i högre utsträckning än de med hög socioekonomisk status.

H5: Äldre personer oroar sig i högre utsträckning för stöld av egendom medan yngre tenderar att oro sig för våldsbrott.

Teori

Rutinaktivitetsteorin

Rutinaktivitetsteorin (Cohen & Felson, 1979) utgår från perspektivet att kriminella handlingar och beteenden möjliggörs genom vardagliga och rutinmässiga aktiviteters struktur. En viktig beståndsdel i teorin är att kontexten bidrar till att brottsliga handlingar begås i specifika och ofta platsbundna situationer. Vidare betraktas lagliga och olagliga handlingar som nära förbundna och de brottsliga aktiviteterna anses beroende av de lagliga (Torstensson & Wikström, 1995:28). För att möjlighet till kriminella handlingar ska uppstå krävs det att tre olika element sammanlöper utifrån tid och plats. De tre kriterierna som författarna menar bör uppfyllas är: 1. att det finns motiverade gärningsmän, 2. att lämpliga måltavlor som antingen kan vara andra personer eller värdefulla objekt är närvarande och 3. att en avsaknad av vaktare mot överträdelsen finns. Vaktare kan förstås i likhet med andra medborgare som utövar en informell kontroll genom att exempelvis sin närvaro. Enligt teorin räcker avsaknad av åtminstone ett element för att förhindra brott (Cohen & Felson, 1979:589–590). Ett antagande inom teorin är att individer är mer eller mindre benägna att begå brott som del av

samhället och att vardagliga rutiner möjliggör att benägenheten övergår till handling. Sådana aktiviteter kan exempelvis vara reguljärt arbete, införskaffandet av mat, fritidsaktiviteter eller social interaktion. Författarna av teorin är skeptiska till att ökade brottstendenser ska förstås som en anomali utan potentiellt är en biprodukt när människors frihet och framgång ökar (Cohen & Felson, 1979:590, 605)

Som resultat av rutinaktiviteterna skiftar brottsligheten och de brottstyper som begås under olika dagar eller timmar på dygnet allteftersom människor förflyttar sig fysiskt. Detta eftersom sammanfallandet av tid och plats genom dessa rutinaktiviteter medför att olika människor befinner sig på samma plats vid samma tillfälle. En poäng författarna understryker är att fler människor som befinner sig på samma plats kan bidra till att skapa fler möjligheter till brott (Cohen & Felson, 1979:589). Resonemanget leder till att brottslighet och i sin tur oro att utsättas för brott i storstadskontexter skulle kunna förklaras av ett stort antal människor som befinner sig på en begränsad yta på grund av de rutinaktiviteter som utspelar sig (Torstensson & Wikström, 1995:28). Detta skulle bidra till att förklara skillnader i brottslighet inom städer, men även mellan olika städer. Ett ytterligare viktigt element i rutinaktivitetsteorin är kontroll, bland annat den sociala kontroll gemene invånare utövar (Cohen & Felson, 1979:590). En sådan social kontroll skulle rimligtvis vara lättare att utöva på mindre orter där anonymiteten är lägre vilket också skulle kunna vara en förklaring till variationer i oro för brott. Om brottslighet är sammanvävt i det vardagliga livet, kontexten den utspelar sig i och dess aktiviteter skulle en konsekvens vara att det är svårt för den enskilda individen att värja sig mot att bli utsatt för brott vilket i sin tur kan öka aktsamheten resulterande i en ökad oro för brott. Trots att rutinaktivitetsteorin kan bidra med att förklara varför oro för brott som samhällsfenomen existerar och varierar mellan olika geografiska platser bidrar den inte till att förklara varför vissa individer tenderar att oroa sig för brott i större utsträckning. Detta är även en generell kritik mot teorin; att den misslyckas med att förklara individuella skillnader i brottsbenägenhet eftersom den är på makronivå (Jeffrey, 1993:492).

Risksamhället

Eftersom rädsla eller oro ofta är förknippad med dimensioner av risk har dessa sammanlänkats i sociologisk forskning (Heber, 2007). Ulrich Beck förklarar i *Risksamhället – På väg mot en annan modernitet* (2000) att industrisamhället i ett modernitetsskifte övergått

till ett samhälle som kännetecknas och präglas av olika risker. Detta menar Beck sker i tillräckligt stor utsträckning att det är möjligt att påtala ett risksamhälle. Beck beskriver en process där risker och hoten inte längre går att begränsa till särskilda regioner eller grupper då de tenderar att vara av global eller flytande karaktär vilket resulterar i att de uppfattas vara ständigt närvarande (Beck, 2000:21–22). Om tidigare samhällen karaktäriserats av personliga hot eller risker kan dagens hot snarare förstås som globala eller riktade mot samhället i stort (Beck, 2000:32). I sin tur bidrar detta till en uppfattning om att alla kan utsättas och vara i riskzonen för hoten. Denna upplevelse förstärks enligt Beck av dimensionen att riskerna och hoten som påträffas i dagens samhälle ofta är osynliga och undgår människans varseblivning (Beck, 2000:39). Som konsekvens av detta kan det som hotar människans tillvaro endast urskiljas och bedömas med hjälp av experter och den expertis de besitter. Hoten och riskerna kan projiceras på alla vardagliga aktiviteter och föremål (Beck, 2000:75). Utöver detta kan påföljderna av skadorna vara oförutsägbara och oberäknliga vilket tvingar individer att hantera och bearbeta de problem riskerna medför själva. På grund av detta ställs höga krav på var individs förmåga och kapacitet att kunna bedöma och hantera problemen och otryggheten riskerna förorsakar, detta benämns som en nödvändig kulturell kvalifikation i risksamhället (Beck, 2000:106). Alltså existerar farorna först och endast genom vetenskaplig eller ovetenskaplig kunskap om dessa. I kunskapen om hoten lämnas öppning för tolknings- och definitionsprocesser. Enligt Beck resulterar detta i att hoten kan förändras, förminska eller förstöras och på så vis är utsatta för sociala omtolkningar. Dessa definitioner av riskerna får främst legitimitet och fäste av högt uppsatta samhällsledare eller andra aktörer som massmedia (Beck, 2000:34).

Dessutom menar Beck att fördelningen av säkerhet och risker genomsyras av en klassdimension eftersom klass- och risksamhället överlappar varandra. På grund av detta tenderar rikedom att samlas i de övre skikten och riskerna i de nedre, detta eftersom det kapitalistiska och risksamhället är nära sammanvävt (Beck, 2000:49–52). Enligt synsättet är en konsekvens att människors möjlighet och förmåga att hantera risksituationer, undvika eller försöka kompensera dem är olika beroende på mekanismer sammanlänkat med social skiktning. Exempelvis har en familj med en högre inkomstnivå bättre förutsättningar att välja bostadsort eller område inom en bostadsort för att hantera risker mot exempelvis olika brott. Heber (2007) beskriver sammanfattande den kritik som riktats mot teorierna om risksamhället. Kritiken som framläggs är att riskerna i ett samhälle presenteras olika för individen beroende på dennes sociala position vilket Heber betonar inte beaktas i tillräckligt

hög utsträckning (Heber, 2007:23). Visserligen redogör Beck för den betydelsen individens klassposition kan ha för uppfattningen om risker medan andra avgörande faktorer hamnar i skymundan.

Data och metod

Primärt inleds kommande avsnitt med en redogörelse över den data studien baseras på och dess insamlingsprocess, därefter beskrivs hur beroende och oberoende variabler operationaliserats. Detta efterföljs av en redogörelse för de metodval som tillämpats varpå avsnittet avslutas med reflektioner om studiens tillförlitlighet och etiska överväganden.

Data

I Sverige är den största aktören inom kriminalstatistik och kartläggandet av frågor relaterade till brottslighet myndigheten Brottsförebyggande rådet. Brå arbetar främst genom framtagandet av fakta och som kunskapsproducent verkar myndigheten bland annat för att framställa underlag till regeringen (Brå, 2021a). Varje år genomför Brå den Nationella trygghetsundersökningen vilken syftar till att undersöka och redogöra för den svenska befolkningens utsatthet för brott, oro att utsättas för brott, upplevelse av otrygghet samt brottsutsattas upplevelse av rättsväsendet under föregående år (Brå, 2021b). Den data som används i studien är hämtad från Brottsförebyggande rådets lokala Nationella Trygghetsundersökning 2017 och 2018. Datainsamlingen skedde under föregående år, det vill säga under 2016 och 2017 (Brå, 2018). För att avgränsa studien kommer endast data från det senare året, insamlat 2017, att användas i analysen. NTU Lokal skiljer sig från reguljära NTU då datainsamlingen utgår från att resultaten ska kunna redovisas på nationell, regional och lokal nivå. Den reguljära undersökningen har således primärt fokus på nationell nivå och kan med begränsningar redovisas på regional nivå. Efter 2017 kom insamlingsmetoden för NTU Lokal att bli den nya standardmetoden (Brå, 2018). Den Nationella Trygghetsundersökningen baseras främst på datainsamling via post-och webbenkäter, vilken sändes ut till personer i åldrarna 16–84 år vid NTU år 2018. Ett stratifierat obundet slumpmässigt urval tillämpades för att samla in data, detta då vissa grupper i lägre utsträckning tenderar att delta. Samplingen drogs genom Statistiska Centralbyråns register över Sveriges totalbefolkning, urvalet bestod i undersökningarna av 201 975 personer. Av dessa utgjorde 436 övertäckning, det vill säga

individer som antingen avlidit eller flyttat utomlands. Detta resulterade i ett urval bestående av 201 539 personer. Den viktade svarsfrekvensen var 40,5 % 2018. Därmed var antal deltagande i enkäten 74 032 personer år 2018. Dessa 74 032 respondenter utgör studiens slutgiltiga urvalsstorlek.

Variabler och operationaliseringar

Beroende variabel – oro för brott

Utfallsvariabeln i studien, oro för brott, består av tre olika dimensioner. Eftersom tidigare forskning tyder på att oron att utsättas för brott är beroende av individuella egenskaper som bland annat kön (Brå, 2008; Rader, 2017; Warr, 1984) och ålder (Garofalo, 1979; Hale m.fl., 1994) testas olika dimensioner av oron för brott utifrån olika brottstyper. Detta innebär att oro att utsättas för brott studeras genom att tre olika utfall testas i modellerna: 1. oro att utsättas för rån eller misshandel, 2. oron att utsättas för inbrott eller stöld och/eller skadegörelse på fordon och 3. oron att utsättas för sexualbrott. Utifrån dessa premisser har vissa brottstyper av liknande karaktär sammanslagits till ett index. Variabeln för misshandel baseras på frågan *”Har det hänt under det senaste året att du oroat dig för att du ska bli misshandlad?”* där svarsalternativen varierar mellan ”Mycket ofta”, ”Ganska ofta”, ”Ganska sällan”, ”Mycket sällan” och ”Aldrig”. Frågekonstruktionen är likadan för att mäta de andra brottstyperna, alltså lyder frågan för oro att utsättas för rån *”Har det hänt under det senaste året att du oroat dig för att du ska bli rånad?”* med samma svarsalternativ som tidigare. För att säkerställa och mäta att variablerna för både oro för rån och misshandel mätte olika aspekter av samma fenomen framtogs ett värde för Cronbach’s alpha och gamma ($\alpha = 0,87, \gamma = 0,86$). Syftet med Cronbach’s alpha är att fastställa att två eller flera variabler mäter dimensioner av ett underliggande fenomen och värdet bör överstiga 0,7 för att fastställa intern konsistens (Djurfeldt & Barmark, 2009:100). Värdet för gamma kan variera mellan -1 och 1 (Edling & Hedström, 2003), ett estimat på 0,86 betraktas som en stark korrelation mellan variablerna. Eftersom värdena tyder att de två variablerna mäter samma fenomen och korrelerar slogs de samman till ett index i kodningen.

Variabeln dikotomiserades när indexet skapades, vilket innebär att respondenterna kategoriserades som att antingen ”Ofta eller ganska ofta uppleva oro” eller ”Ganska sällan, sällan eller aldrig uppleva oro”. Innan skapandet av index mättes Cronbach’s alpha för de nyligen framtagna binära variablerna, detta resulterade i en sänkning, men värdet ansågs dock

fortfarande godtagbart ($\alpha = 0,75$). De som angett att de ofta eller ganska ofta oroar sig på ena frågan i indexet men inte i det andra tilldelas värdet 1.

Samma process genomgicks vid oro för stöld och/eller inbrott. Indexet baserades på frågorna ”Har det hänt under det senaste året att du oroat dig för att din/er bil ska bli stulen eller utsatt för skadegörelse?” och ”Har det hänt under det senaste året att du oroat dig för att du ska drabbas av inbrott i din bostad?” med svarsalternativen ”Mycket ofta”, ”Ganska ofta”, ”Ganska sällan”, ”Mycket sällan” och ”Aldrig”. Ytterligare ett svarsalternativ listades i frågan rörande oro för stöld och skadegörelse på bilar då respondenten kunde uppge att denne inte ägde en bil. Cronbach’s alpha indikerar att frågorna tycks mäta samma fenomen ($\alpha = 0,79$, $\gamma = 0,7$). Eftersom även detta index har ett binärt utfall kodades de individer som svarat att de oroar sig ”Mycket ofta” eller ”Ganska ofta” till värdet 1 och de som svarat ”Ganska sällan”, ”Mycket sällan” eller ”Aldrig” angavs värdet 0. I de fall där respondenterna svarat att de ofta eller ganska ofta oroar sig för att bli utsatt för en typ av stöld men inte den andra kodades till värdet 1. Då variablerna förenklades till binära utfall sjönk värdet för Cronbach’s alfa medan gamma steg, dock betraktas värdena fortfarande vara starka ($\alpha = 0,7$, $\gamma = 0,86$). Respondenter som uppgett att de inte äger en bil exkluderas ur materialet och omkodas som bortfall, genom att exkludera denna grupp uppstår ett bortfall på 9,2 %.

Variabeln för sexualbrott mättes genom frågan ”Har det hänt under det senaste året att du oroat dig för att du ska bli våldtagen eller på annat sätt sexuellt angripen?” varpå respondenten kan ange ”Mycket ofta”, ”Ganska ofta”, ”Ganska sällan”, ”Mycket sällan” och ”Aldrig”. De individer som svarat ”Mycket ofta” eller ”Ganska ofta” tilldelas värdet 1 och de som uppgett att de ”Ganska sällan”, ”Mycket sällan” eller ”Aldrig” oroar sig för denna brottstyp kodas som värdet 0.

Oberoende variabler

Bostadsort är i det initiala datamaterialet baserat på så kallade H-regioner. H-regioner är en indelning av kommuner och kategoriseras efter befintlig lokal och regional befolkningsstatistik (SCB, 2003). H-regionerna är till stor del indelade efter befolkningstäthet, detta medför att storstadsregionerna Stockholm/Södertälje, Göteborg och Malmö/Lund/Trelleborg utgör egna regioner, följt av större städer samt mellanbygd, tätbygd och glesbygd. H-regionerna kodades om till grövre enheter för att kunna urskilja respondentens bostadsort utifrån tre kategorier: storstadsregion, större stad och mindre

städer/landsbygd. Kategorin storstadsregion kodades som 0, större städer kodades som 1 och mindre städer/landsbygd som ju utgörs av mellan-, tät- och glesbygd kodades som värdet 2.

Respondenternas bostadsort kan utöver detta kategoriseras utefter *polisregion*. Polisregionernas funktion är att ansvara över polisverksamheten inom det geografiskt avgränsade området, däribland även det brottsförebyggande arbetet (Polismyndigheten, 2019). Polisregionerna består av Bergslagen, Mitt, Nord, Stockholm, Syd, Väst och Öst. Av detta följer att kategorin storstadsregion, som beskrivet ovan, domineras av polisregionerna Stockholm och Väst medan de större städerna tycks återfinnas i framför allt polisregionerna Syd, Mitt och Öst. Polisregionerna Nord och Bergslagen består främst av mindre städer och glesbygd. Dock återfinns de olika bostadsorterna inom flera polisregioner, det finns alltså en hel del överlappning. Region Syd och Väst består till stor del exempelvis av storstadsregion, större städer och mindre städer vilket leder till att det inte endast går att tala om endast antingen polisregion eller bostadsort för att förstå kontexten för vilka respondenterna befinner sig i. Denna förstås bäst i relation till både region och ort.

Variabeln för *kön* utgår från en binär indelning, det vill säga att kön i datamaterialet endast kan kategoriseras i antingen man eller kvinna. I materialet kodades gruppen män med värdet 0 och gruppen kvinnor med värdet 1.

Respondentens utbildningsnivå kommer i denna undersökning användas som proxy för *socioekonomisk status*, detta eftersom hög socioekonomisk status är sammanlänkat med en minskad oro för brott (Brå, 2008; Rader, 2017). Då socioekonomisk status ofta mäts och definieras utifrån flera aspekter som inkomst, yrkesgrupp och utbildning används här den senare som indikator på socioekonomisk status. Just utbildningsnivå tillämpas som proxy eftersom det var den dimension av socioekonomisk status som fanns tillgänglig i datamaterialet. På grund av detta är utbildningsnivå en ordinal variabel indelad efter utbildningslängd i tre kategorier: förgymnasial med värdet 0, gymnasial med värdet 1 och eftergymnasial utbildning med värdet 2.

I den här studien syftar en individs *etnicitet* till huruvida denne är född inom eller utanför Sverige, alternativt om respondentens båda föräldrar är födda utrikes vilket är i enlighet med Statistiska Centralbyråns (2021) definition. Utöver detta följer inte nödvändigtvis födelseland, etnicitet eller etnisk bakgrund av varandra eftersom den etniska tillhörigheten kan upplevas

subjektiv (Nationalencyklopedin, 2021). Initialt bestod variabeln av tre kategorier: svenskfödda med åtminstone en förälder född i Sverige, svenskfödda med båda föräldrarna födda utrikes och utrikes födda. Eftersom gruppen vars båda föräldrar var födda utrikes var relativt liten (cirka 2,5 %) sammanslogs den med gruppen utrikesfödda. De respondenter som har åtminstone en förälder född i Sverige bildar en kategori med värdet 0 och de respondenter som är födda i Sverige och har föräldrar födda utrikes eller själva är födda utanför Sverige bildar en annan kategori med värdet 1.

Variabeln för *ålder* är indelad i fyra olika åldersspann, detta eftersom tidigare forskning antyder att nivåer av oro för brott skiljer sig mellan åldersgrupperna. Att därför kategorisera ålder i olika spann skulle kunna påvisa sådana tendenser. Respondenternas åldrar sträcker sig från 16–84 år i datamaterialet. Givet detta utgörs variabeln ålder av fyra kategorier där åldrarna delats in i spannen 16–24, 25–44, 45–64 och 65–84 år.

Metod

Linjär sannolikhetsmodell – LPM

Då undersökningens utfallsvariabel, oro för brott, har ett binärt utfall kan linjär sannolikhetsmodell som analysmetod betraktas lämplig. Utfallet antar därmed antingen värdet 0 eller 1. Analysmetoden fungerar likt en enkel regressionsmodell, däremot tolkas regressionkoefficienterna som ett mått på den predicerade sannolikheten att individen, givet vissa egenskaper, har värdet 1 på den beroende variabeln som resultat av en enhets förändring i den oberoende variabeln. Koefficienten kommer alltså ange sannolikheten att individen ofta eller ganska känner en oro att utsättas för brott. Prediktionen för sannolikheten kan dock falla utanför intervallet 0–1 (Edling & Hedström, 2003; Mood, 2010). Som kritik gentemot LPM som tillvägagångssätt lyfts de inkorrekta prediktionerna som en begränsning (Edling & Hedström, 2003:174–175). Detta bör dock inte betraktas som ett större problem såtillvida att majoriteten av prediktionerna inte faller under värdet 0 eller över värdet 1, det vill säga utanför intervallet (Mood, 2010: 78). Ytterligare en brist är att heteroskedastiska residualer leder till minskad effektivitet av skattningarna för regressionskoefficienten vilket dock kan åtgärdas genom att tillämpandet av robusta standardfel (Edling & Hedström, 2003:174). Slutligen kan LPM ge intrycket av att det föreligger ett linjärt samband mellan variablerna, likaså kan modellen riskeras att felspecificeras. För att undvika detta bör modellen testas för icke-linjära samband och transformera dessa som åtgärd. Som ett robusthetstest kommer

resultatet från de linjära sannolikhetsmodellerna och de genomsnittliga marginaleffekterna från de logistiska regressionsanalyserna att jämföras då eftersom dessa värden, vid korrekt utförande, inte bör skilja sig åt ifrån varandra i större utsträckning (Mood, 2010:78–79).

Logistisk regressionsanalys

Binär logistisk regressionsanalys är ett lämpligt tillvägagångssätt när beroendevariabeln (Y) är binär, det vill säga endast kan anta två värden (Edling & Hedström, 2003). Detta är fallet i studien då den beroende variabeln, oro för brott, utgörs av kategorierna ”Hög oro för brott” och ”Låg oro för brott” utifrån de tre brottskategorierna. Kategorierna för oro kodas om till antingen 1 eller 0 beroende på om individen har egenskapen eller ej. Vid en logistisk regressionsanalys kan resultatet för sambanden tolkas genom bland annat oddskvoter, predicerade sannolikheter eller genomsnittliga marginaleffekter (AME). Eftersom oddskvoter kan vara svåra att jämföra mellan flera modeller innehållandes olika variabler och med olika utfall (Mood, 2010) kommer i stället de genomsnittliga marginaleffekterna mellan modellerna att jämföras. Marginaleffekterna anger den genomsnittliga förändringen av X för sannolikheten av $Y=1$ och kan alltså förstås som ett sammanfattande mått för X effekt på Y. De genomsnittliga marginaleffekterna uttrycks i termer av sannolikheter.

Tillförlitlighet

En studies tillförlitlighet baseras på begreppen validitet och reliabilitet. Två dimensioner av validitet är den externa och interna validiteten. Den interna validiteten berör främst frågor om kausalitet (Bryman, 2016:41). Eftersom NTU är av tvärsnittsdesign och datainsamlingen sker vid ett tillfälle är det inte möjligt att påvisa kausala samband, däremot går det att påtala korrelationer. Den externa validiteten behandlar snarare huruvida studiens resultat är generaliserbara och kan återföras till populationen urvalet är hämtat från (Bryman, 2016:42). Det stratifierade, obundna och slumpmässiga urvalet tillämpades för att skapa ett representativt urval och inkludera de grupper som i lägre utsträckning tenderar att medverka i enkätundersökningar. I NTU viktas de befolkningsgrupper som är underrepresenterade för att efterlikna populationen (Brå, 2018:77). I denna studie används dock inte sådana kalibreringsvikter. Begreppet reliabilitet avser studiens stabilitet och pålitlighet. Måtten i en studie bör vara tillräckligt stabila för att studien ska kunna replikeras av en andra part (Bryman, 2016:41). I avseende av denna studie har stabiliteten i indexutformningen testats genom Cronbach's alpha.

Etiska överväganden

All forskning bör ta hänsyn till olika etiska aspekter i strävan mot att bedriva etiskt god och försvarbar forskning, även denna studie bör reflektera över sådana etiska dimensioner. Vetenskapsrådet (2017) har etablerat forskningsetiska principer vilka syftar till att balansera kunskapsintresset gentemot integritetsintresset och skydda medverkande från potentiell skada. För denna studies del är det främst datamaterialet som bör begrundas ur ett etiskt perspektiv. Materialet utgörs av primärdata insamlad av Brottsförebyggande rådet, datan var dock på förhand avidentifierad av Brå innan åtkomst gavs. Detta innebär att ett antal variabler, vilka kan betraktas som extra känsliga, har exkluderats av Brå. Sådana variabler är exempelvis respondentens bostadskommun, postort samt födelse land och går därmed inte att härleda till specifika individer för att bibehålla och skydda individernas anonymitet.

Resultat

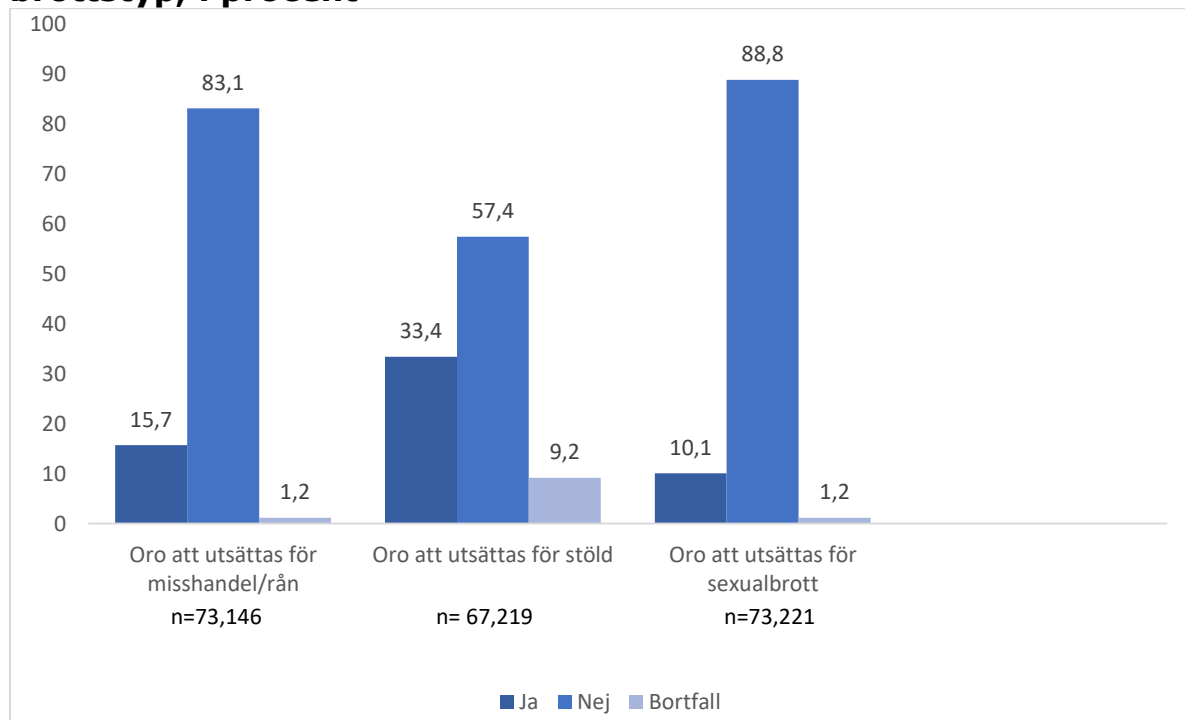
I resultatavsnittet presenteras och analyseras undersökningens huvudsamband mellan faktorer som tycks påverka oron att utsättas för brott. Avsnittet inleds med deskriptiv statistik där frekvensen av studiens beroende variabler visualiseras, därefter presenteras en korstabell som beskriver hur de oberoende variablerna förhåller sig till oron att utsättas för diverse brottstyper. Detta för att sedan övergå till en multipel analys där oro för brott analyseras utifrån de tre utfallen: 1. oro att utsättas för rån/misshandel, 2. oro att utsättas för stöld och 3. oro att utsättas för sexualbrott. Avslutningsvis jämförs koefficienterna från den linjära sannolikhetsanalysen med de genomsnittliga marginaleffekterna från den logistiska regressionsmodellen.

Deskriptiv statistik

Figur 1 presenterar en översikt av de tre olika utfallen i datamaterialet: oro att utsättas för rån eller misshandel, stöld och sexualbrott. Generellt är det konstaterbart att majoriteten av respondenterna oroar sig i låg utsträckning för att utsättas för brott givet dessa kategoriseringar. Cirka 16 % av respondenterna oroar sig ofta eller ganska ofta över att utsättas för rån eller misshandel medan 83 % uppger att detta sällan är något de oroar sig över. Det brott som flest verkar oro sig över att utsättas för är stöld vilket drygt 33 % oroar sig för

ganska eller mycket ofta. I sin tur oroar sig cirka 10 % ganska eller mycket ofta att utsättas för sexualbrott, detta är alltså den brottstyp individer oroar sig för i minst utsträckning.

Figur 1. Fördelning över oro att utsättas för brott utifrån brottstyp, i procent

Tabell 1 redogör för den procentuella fördelningen av studiens oberoende variabler inom de olika brottsindelningarna. Givet detta tycks nivåerna av oro vara högre i större städer och i storstadsregioner i jämförelse med mindre städer oavsett brottstyp. Skillnaden är som mest påtaglig vid undersökning av stöld då 32,7 % rapporterar att de mycket eller ganska ofta oroar sig för att utsättas för stöld i mindre städer och på landsbygd medan 43 % tycks oroas sig för stöld i storstadsregionerna. Polisregion Syd och Stockholm utmärker sig genomgående i fråga om högre nivåer av oro att utsättas för brott medan polisregion Nord konsekvent är den region som uppger lägst nivåer av oro för brott. Kvinnor tycks utifrån samtliga brottstyper vara mer benägna att rapportera upplevd oro att utsättas för brott, dock är skillnaden minst mellan män och kvinnor i relation till oro relaterad till stöld. I motsats är skillnaden som störst när det gäller oro att bli sexuellt angripen. Personer med utrikes bakgrund verkar i högre utsträckning rapportera högre nivåer av oro att utsättas för brott oavsett brottstyp. De respondenterna med eftergymnasial utbildning anger lägre nivåer av oro i jämförelse med den andel som högst har en gymnasial utbildningsnivå, förutom i fallet för stöld. Åldersgruppen 16–24 år visar större andelar som uppger oro att utsättas för rån/misshandel och sexualbrott än bland de andra

åldersgrupperna, vid en första anblick verkar oro att utsättas för dessa brott sjunka med åldern. Detta verkar dock inte gälla för oro relaterad till stöld då nästintill 40 % i gruppen 25–44 år oroar sig mycket eller ganska ofta att utsättas för egendomsstöld till skillnad från knappt 27 % i den yngsta kategorin. Bland de individer äldre än 25–44 år verkar oron avta något, fastän nästan var tredje 65–84 åring rapporterar en oro att utsättas för stöld.

Tabell 1. Korstabell över oberoende variabler uppdelat inom studiens beroende variabler

<i>Variabel</i>	Rån/misshandel		Stöld		Sexualbrott	
	Låg oro	Hög oro	Låg oro	Hög oro	Låg oro	Hög oro
Bostadsort						
Mindre städer/ landsbygd	88,5	11,5	68,3	32,7	92,1	7,9
Större städer	82,4	17,6	62,0	38,0	89,4	10,6
Storstadsregion	80,4	19,6	57,4	42,6	87,1	12,9
Polisregion						
Stockholm	80,8	19,2	56,7	43,3	86,9	13,1
Bergslagen	87,6	12,4	65,5	34,5	91,2	8,8
Mitt	84,0	16,0	65,8	34,2	89,5	10,5
Nord	92,2	7,8	74,7	25,3	93,0	7,0
Syd	79,6	20,4	56,8	43,2	89,1	10,9
Väst	84,3	15,8	64,0	36,0	90,3	9,7
Öst	85,2	14,8	67,2	32,8	90	10
Kön						
Kvinnor	81,3	18,7	62,6	38,4	82,5	17,5
Män	87,3	13,0	65,0	35,0	98,1	1,9
Etnicitet						
Svensk bakgrund	85,0	15,0	63,9	36,1	89,9	10,1
Utländsk bakgrund	79,2	20,8	60,0	40,0	88,6	11,4
Utbildningsnivå						
Förgymnasial	82,5	17,5	67,8	32,2	87,4	12,6
Gymnasial	82,4	17,6	60,1	39,9	90,3	10,7
Eftergymnasial	86,8	13,2	64,2	35,8	90,4	9,4
Ålder						
16–24	79,6	20,4	73,5	26,5	73,9	26,1
25–44	85,0	15,0	60,4	39,6	93,2	6,8
45–64	86,5	13,5	63,7	36,3	92,1	7,9
65–84	88,5	11,5	68,3	32,7	97,3	2,7
n	73, 146		67, 219		73, 221	

Linjära sannolikhetsmodeller

Tabell 2 innehåller analyser med sambandets tre olika utfall vilka presenteras i nio olika modeller, tre modeller per utfall. Varje modell per utfall följer samma princip: i den första modellen inkluderas endast boendeort, varpå polisregion adderas i nästkommande modell. Slutligen införs demografiska variabler i utfallets sista modell. Modellerna har denna struktur för att först testa variabeln sammanlänkad till befolkningstäthet, det vill säga huruvida oron för brott skiljer sig beroende på den kontexten respondenten befinner sig i. Eftersom polisregionerna till viss del korrelerar med variabeln för bostadsort läggs denna till i analysmodellen därefter för att undersöka hur effekten av bostadsort förändras. De individuella variablerna förs in för att testa om huvudsambandet påverkas.

Rån/misshandel som utfall

Modell 1 testar sambandet mellan olika bostadsorter och oro för att utsättas för våldsbrott som rån och/eller misshandel hos respondenten. I modellen verkar mindre stad/landsbygd som referenskategori och det är alltså mot denna grupp som koefficienterna ska tolkas. Utifrån interceptet i modell 1 går det att utläsa att individer boendes i mindre städer eller på landsbygden har en förväntad sannolikhet på 11 % att uppleva en oro att utsättas för denna brottstyp. Koefficienten för boenden i större städer anger att den predicerade sannolikheten att känna en oro att utsättas för rån/misshandel ökar med 6,1 procentenheter jämfört med mindre städer. Skillnaden är statistiskt signifikant på 0,1 % nivå. Storstadsregioner har även dessa en förväntad ökad effekt då sannolikheten att utsättas för brott ökar med 8,2 procentenheter. R²-värdet anger att den inkluderade variabeln knappt förklarar 1 % av variationen av oro för brott. När de olika polisregionerna sedan introduceras i modell 2 ökar konstanten. Sannolikheten förväntas öka med 4,1 procentenheter om personen bor i en större stad och den ökar med 5,5 procentenheter om respondenten befinner sig i en storstadsregion i jämförelse med mindre städer då polisregion konstanthålls. Båda koefficienterna uppvisar signifikanta resultat på 0,1 % nivå. Polisregionerna Bergslagen, Nord och Väst påvisar alla signifikanta, på 0,1 % nivå, lägre tendenser för sannolikheten att oroa sig för att utsättas för brott än polisregion Stockholm då bostadsort konstanthålls. Detsamma gäller för Öst men med en signifikansnivå på 5 %. Den polisregion där sannolikheten förväntas vara högre är Syd med cirka 2,7 procentenheter ökad sannolikhet vilket även är signifikant på 0,1 % nivå. R²-värdet i modell 2 är 1,5 %. I utfallets sista modell inkluderas de individuella egenskaperna kön, etnicitet, utbildning och ålder. De kontextuella variablerna förändras knappt i modell 3, dock förändras koefficienten för polisregion Öst till insignifikanta nivåer. Vidare är det urskiljbart

att män samt individer med eftergymnasial utbildning uppvisar lägre genomsnittliga sannolikheter inför oro att utsättas för rån och/eller misshandel när alla andra variabler hålls konstanta. Detsamma gäller för individer i åldrarna 45–84 år då sannolikheten är än för unga vuxna i åldersgruppen 16–24 år när resterande variabler konstanthålls. Personer med etnisk bakgrund utanför Sverige tycks däremot ha en ökad predicerad sannolikhet av oro för brott i jämförelse med respondenterna med bakgrund i Sverige, allt annat konstant. Resultaten är signifikanta på 0,1 % med ett förklarande r^2 -värde på 3 %.

Stöld som utfall

Konstanten i modell 1 med oro att utsättas för stöld som utfallsvariabel visar att personer bosatta i mindre städer har en genomsnittlig sannolikhet på 31,6 % att oroa sig för att utsättas för brott relaterade till stöld. Den förväntade sannolikheten ökar med ytterligare 6,3 procentenheter om respondenten är bosatt i en större stad. Vidare tycks individer bosatta i storstadsregioner ha en ökad förväntad sannolikhet om cirka 11 procentenheter att oroa sig för att utsättas för stöld i kontrast till personer i mindre städer. Dessa resultat uppnår en signifikansnivå om 0,1 %. Modellens r^2 -värde påvisar att variablerna förklarar knappt 1 % av variationen i oro att utsättas för stöldrelaterade brott. Tendenserna för bostadsort sjunker i modell 2 då den regionala variabeln införs vilket skulle kunna förklaras av att variabeln för bostadsort och polisregion inte fullständigt överlappar varandra. Interceptet tyder på att respondenter bosatta i mindre städer inom polisregion Stockholm har en predicerad sannolikhet om 38 % att oroa sig för att utsättas för stöld. Koefficienterna för de olika polisregionerna visar på att individer bosatta i polisregion Bergslagen, Mitt, Nord, Väst och Öst har ytterligare lägre förväntade sannolikheter att oroa sig för att bli utsatta för stöld än de bosatta i Stockholm då bostadsort hålls konstant. Den region som har en förhöjd förväntad sannolikhet är Syd på cirka 1,7 procentenheter. Samtliga värden i modell 2 är statistiskt signifikanta på en signifikansnivå om 0,1 % förutom koefficienten för Syd som är signifikant på en nivå om 5 %. R^2 -värdet i modell 2 har ökat något jämfört med modell 1. I utfallets sista modell testas även de individuella variablerna. De kontextrelaterade koefficienterna ökar något i modell 3, dessa innebär alltså att invånare i större städer samt storstäder har en genomsnittlig ökad sannolikhet att oroa sig att utsättas för brott gentemot mindre städer och/eller landsbygd då resten av variablerna hålls konstanta. Dessa skillnader är statistiskt signifikanta på en nivå om 5 %. Män redovisas ha en genomsnittlig minskad sannolikhet att oroa sig över att utsättas för stöld med cirka 4 procentenheter i jämförelse med kvinnor konstanthållet för resterande variabler. Dock förväntas sannolikheten för oron att bli utsatt öka

om individen har föräldrar som är födda, eller om respondenten själv är född, utanför Sverige när allt annat hålls konstant. Utifrån utbildningsnivå tycks de personer med gymnasieutbildning vara den grupp mest sannolik att oroa sig för att utsättas för stöld. Individer med eftergymnasial utbildning har i motsats en minskad sannolikhet gentemot de med förgymnasial utbildning, konstanthållet för övriga variabler. Bland de olika åldersgrupperna verkar sannolikheten att oroa sig för denna brottstyp vara som störst bland 24–45 åringarna för att sedan successivt sjunka ju äldre respondenten blir när övriga variabler konstanthålls. Koefficienterna för kön, etnicitet, utbildning och ålder är samtliga statistiskt signifikanta om 0,1 %. De inkluderade variablerna i modellen tycks förklara 3 % av variationen i oro att utsättas för stöld.

Sexualbrott som utfall

I den första modellen där sexualbrott behandlas som utfall testas variabeln för bostadsort. Denne anger att respondenter boendes i större städer har en ökad predicerad sannolikhet om 2,6 procentenheter att oroa sig för att utsättas för sexualbrott i kontrast till invånare i mindre städer. Koefficienten för storstadsregionen påvisar att den förväntade sannolikheten ökar med cirka 5 procentenheter om individen bor i, eller är kopplad till en storstad. Ett värde om 0,08 som intercept innebär att sannolikheten att oroa sig för att utsättas för sexualbrott är 8 % bland mindre orter. I modell 2 inkluderas polisregion som variabel och där utmärker sig polisregion Stockholm som det område där oron är högre, detta eftersom resterande regioner där värdena är signifikanta uppvisar negativa sannolikheter konstanthållet för bostadsort. Då kön, etnicitet, utbildning och ålder adderas i modellen tycks de mest framträdande resultaten vara att män har en minskad förväntad sannolikhet att oroa sig över att bli utsatta för våldtäkt eller andra sexuella övergrepp med drygt 15 procentenheter i jämförelse med kvinnor när resterande variabler hålls konstanta. Skillnaden är statistiskt signifikant på 0,1 % nivå. Personer med utländskt påbrå och de respondenterna med eftergymnasial utbildning har även dessa en marginell minskad predicerad sannolikhet för att rapportera oro att utsättas för brott då resterande variabler hålls konstanta. Båda värdena är signifikanta på 0,1 % nivå. Utöver detta tycks den åldersgrupp där oron för utsatthet för sexualbrott är störst vara den yngsta, det vill säga unga vuxna i åldrarna 16–24 år. Därefter verkar sannolikheten för att uppleva oro för sexualbrott avta med stigande ålder, övriga variabler konstanta. Skillnaderna mellan åldersgrupperna är statistiskt signifikanta på 0,1 % nivå. R²-värdet indikerar att 13 % av variationen i oro att utsättas för olika sexualbrott förklaras av modellen.

Tabell 2. LPM innehållandes tre olika utfall utifrån brottstyp

<i>Variabel</i>	<i>Rån/misshandel</i>			<i>Stöld</i>			<i>Sexualbrott</i>		
	(M1)	(M2)	(M3)	(M1)	(M2)	(M3)	(M1)	(M2)	(M3)
Bostadsort (ref. mindre stad/landsbygd)									
Större städer	0,061***	0,041***	0,042***	0,063***	0,037***	0,040***	0,026***	0,022***	0,017***
Storstadsregion	0,081***	0,055***	0,058***	0,109***	0,056***	0,061***	0,049***	0,041***	0,031***
Polisregion (ref. Stockholm)									
Bergslagen		-0,034***	-0,031***		-0,051***	-0,050***		-0,015**	-0,013**
Mitt		-0,008	-0,006		-0,065***	-0,064***		-0,002	-0,002
Nord		-0,074***	-0,068***		-0,137***	-0,135***		-0,028***	-0,028***
Syd		0,027***	0,029***		0,017*	0,019**		-0,005	-0,003
Väst		-0,023***	-0,020***		-0,059***	-0,056***		-0,022***	-0,019***
Öst		-0,015*	-0,013		-0,072***	0,069***		-0,004	-0,006
Kön (ref. kvinna)									
Man			-0,061***			-0,038***			-0,153***
Etnicitet (ref. svensk bakgrund)									
Utländsk bakgrund			0,041***			0,030***			-0,011***
Utbildning (ref. förgymnasial)									
Gymnasial			0,007			0,037***			0,002
Eftergymnasial			-0,057***			-0,033***			-0,021***

Tabell 2. (Forts.)

Ålder (ref. 16–24)									
25–44			0,000			0,143***			-0,083***
45–64			-0,034***			0,138***			-0,181***
65–84			-0,047***			0,111***			-0,221***
Konstant	0,11	0,14	0,21	0,316	0,38	0,31	0,08	0,09	0,33
r ²	0,009	0,015	0,03	0,008	0,017	0,03	0,004	0,005	0,13
n	72,475	72,475	72,475	66,630	66,630	66,630	72,547	72,547	72,547

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Robusthetsanalys av LPM genom index

Då sambandet skulle kunna komma att påverkas av hur de två orosindexen konstruerats testas dessa två utfall genom en omkodning av indexen. Detta utgörs för att undersöka om sambandet kvarstår efter omkodningen. De så kallade ambivalenta respondenten, som uppgett högre oro för brott i antingen oro för rån eller misshandel respektive högre oro för antingen inbrott eller bilstöld, men inte för den andra aspekten i dimensionen kategoriserades i stället i gruppen ”Ganska sällan, sällan eller aldrig uppleva oro” i en robusthetsanalys. I den analysen testades enbart variablerna i en multipel linjär sannolikhetsmodell. Konstaterbart är att liknande tendenser kan urskiljas ur dessa modeller, vilka kan avläsas i Bilaga A, om än svagare och i vissa fall insignifikanta. Detta uttrycks exempelvis i att mönstren för de regionala och individuella variablerna kvarstår, dock resulterar den annorlunda kodningen i att sannolikheten för de två olika utfallen rån/misshandel och stöld är något mindre givet de förklarande variablerna.

Jämförelse av LPM och AME från logistisk regression

I tabell 3 jämförs koefficienterna från multivariat linjära sannolikhetsmodeller och de genomsnittliga marginaleffekterna från logistisk regressionsanalys. I tabell 3 jämförs endast resultaten från modell 3 utifrån varje utfall, det vill säga den modell som innehåller studiens samtliga variabler. Som tidigare beskrivet jämförs koefficienterna från LPM och de genomsnittliga marginaleffekterna erhållna från den logistiska regressionsanalysen som ett robusthetstest. Vid ett korrekt utförande bör dessa alltså endast skilja sig marginellt (Mood, 2010). En generell tolkning av jämförelsen mellan koefficienterna från de linjära sannolikhetsmodellerna och de genomsnittliga marginalkoefficienterna är att de konsekvent efterliknar och överensstämmer med varandra bortsett från marginella skillnader. Endast i fallet för modellen jämförandes Polisregion Nord utifrån rån/misshandel skiljer sig värdet med mer än en procentenhet. Ytterligare noterbar skillnad är att värdet för gymnasial utbildningsnivå i modellen som undersöker oro att utsättas för sexualbrott uppvisar för signifikanta värden om 5 % i den logistiska analysen men inte i sannolikhetsmodellen.

Tabell 3. LPM-koefficienter och AME från logistisk regressionsanalys, jämförelse av samtliga modell 3 i tabell 2.

<i>Variabel</i>	<i>Rån/misshandel</i>		<i>Stöld</i>		<i>Sexualbrott</i>	
	LPM	AME	LPM	AME	LPM	AME
Bostadsort (ref. mindre stad/landsbygd)						
Större städer	0,042***	0,042***	0,040***	0,040***	0,017***	0,018***
Storstadsregion	0,058***	0,057***	0,061***	0,060***	0,031***	0,030***
Polisregion (ref. Stockholm)						
Bergslagen	-0,031***	0,033***	-0,050***	-0,050***	-0,013**	-0,013**
Mitt	-0,006	-0,006	-0,064***	-0,064***	-0,002	-0,000
Nord	-0,068***	-0,077***	-0,135***	-0,138***	-0,028***	-0,029***
Syd	0,029***	0,028***	0,019**	0,019**	-0,003	-0,002
Väst	-0,020***	-0,019***	-0,056***	-0,056***	-0,019***	-0,018***
Öst	-0,013	-0,013	0,069***	-0,069***	-0,006	0,005
Kön (ref. kvinna)						
Man	-0,061***	-0,061***	-0,038***	-0,038***	-0,153***	-0,154***
Etnicitet (ref. svensk bakgrund)						
Utländsk bakgrund	0,041***	0,038***	0,030***	0,030***	-0,011***	-0,008**
Utbildning (ref. förgymnasial)						
Gymnasial	0,007	0,007	0,037***	0,038***	0,002	0,007*
Eftergymnasial	-0,057***	-0,057***	-0,033***	-0,031***	-0,021***	-0,019***
Ålder (ref. 16–24)						
25–44	0,000	0,005	0,143***	0,142***	-0,083***	-0,070***
45–64	-0,034***	-0,031***	0,138***	0,136***	-0,181***	-0,169***
65–84	-0,047***	-0,045***	0,111***	0,109***	-0,221***	-0,211***
n	72,475	72,475	66,630	66,630	72,547	72,547

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Diskussion

Syftet med studien var att undersöka huruvida det förkommer regionala skillnader i oro för brott inom Sverige. Oro för brott undersöktes utifrån de tre brottstyperna rån/misshandel, stöld och sexualbrott. Utifrån syftet fastställdes tre frågeställningar: 1. *Skiljer sig regioner i Sverige i nivåer av oro för brott?*, 2. *I sådana fall, hur ser dessa skillnader ut?* och 3. *Kvarstår de regionala skillnaderna vid kontroll för individuella faktorer?*. För att undersöka dessa frågeställningar och testa variation i samhällsfenomenet oro för brott ställdes fem hypoteser upp: (H1) *Regioner med högre befolkningstäthet kommer inneha högre nivåer av oro att utsättas för brott*, (H2) *Kvinnor upplever oro att utsättas för brott i högre utsträckning än män*, (H3) *Individer med bakgrund utanför Sverige upplever oro att utsättas för brott i högre utsträckning än de med bakgrund i Sverige*, (H4) *Personer med lägre socioekonomisk status upplever oro att utsättas för brott i högre utsträckning än de med hög socioekonomisk status* och (H5) *Äldre personer oroar sig i högre utsträckning för stöld av egendom medan yngre tenderar att oro sig för våldsbrott*.

Rutinaktivitetsteorin (Cohen & Felson, 1979) kan främst bidra med att förklara de regionala skillnaderna i oro för brott. Detta eftersom teorin menar att de illegala aktiviteterna är nära förbundna med de legala aktiviteterna som är nära sammanknutna med vardagslivet. Då fler människor befinner sig på samma geografiska yta föds fler möjligheter till brott. En implikation eller ett antagande för den här studien är att detta leder till en högre oro för brott. De uppvisade skillnaderna i datamaterialet pekar på att storstäder kantas av högre nivåer av oro för brott, vilket även tycks gälla för större städer. På en nivå om polisregioner utkristalliseras detta då polisregion Stockholm och Syd, där två av Sveriges storstäder återfinns, har förhöjda sannolikheter vid oro för brott i enlighet med tidigare forskning (Brå, 2021c). Däremot pekar inte alla polisregionerna innefattande storstäder på en enhetlig bild gällande oro för brott i samma utsträckning som stadsvariabeln, detta skulle kunna bero på den variation som finns i sammansättningen av orter inom polisregionerna. Polisregion Nord är den region som genomgående har lägre förväntade nivåer av oro för brott utifrån de undersökta brottstyperna och sticker på så vis ut i materialet. Detta kan förklaras av den befolkningsgleshet som finns inom regionen och skulle, enligt rutinaktivitetsteorin, förstås

som ett resultat av att regionen till stor del består av mindre städer eller glesbygd utspridda över en stor geografisk yta. En tolkning är att sammanfallandet av tid och plats inte sker över samma antal människor, som i exempelvis storstäder, vilket leder till färre friktionsytor där brott kan begås och i sin tur minskad oro för brott. Den minskade oron i mindre städer skulle även kunna tolkas som att den sociala kontrollen Cohen & Felson (1979) nämner är större i småstäder, alltså att anonymiteten är mindre bland sådana orter och leder till konsekvenser i oro för brott. I storstadskontexter bör det rimligtvis även finnas en större variation i nivåer av oro för brott eftersom dessa städer tenderar att vara mer heterogena än mindre städer. Wikström (1992) pekar på att oro för brott och otrygghet i högre utsträckning upplevs i resurssvaga förorter, vilka till stor del befinner sig i storstäderna. Precis som Ivert m.fl., (2016) argumenterar för, det vill säga att oro för brott ofta är platsbundet, tycks även detta gälla för den här studien. Conklin (1971) betonar att storstäder är mer präglade av en brottsmedvetenhet vilket även speglas i oro för brott. Studien har inte kontrollerat för antal brottsanmälningar men detta skulle givetvis kunna påverka att oron för brott är högre i storstäder och de större städerna. Utifrån detta finner H1 delvis stöd i materialet med reservationer för variationerna som finns i polisregionerna.

En tes i Becks teori om risksamhället (2000) är att dagens risker upplevs vara ständigt närvarande i vardagens aktiviteter, vilket leder till att risker kan projiceras på ett flertal av vardagslivets element. Enligt teorin är det upp till individen att hantera och bearbeta sådana risker. I materialet tycks nivåerna av oro för brott i allmänhet vara högre hos kvinnor än hos män, detta blir extra tydligt då sexualbrott som utfall behandlas. Således bekräftas H2. Utifrån perspektivet om risker kan resultatet tolkas som att kvinnors förhöjda nivåer av oro för brott är ett tillvägagångssätt kvinnor tycks tillämpa för att handskas med potentiella hot och faror som en faktiskt brottsutsatthet potentiellt leder till. Skillnaden mellan män och kvinnor i oro för brott är som minst gällande stöld och tydligast i relation till sexualbrott. Dessa resultat går alltså i led med tidigare forskning som beskriver sambandet mellan kön och oro för brott (Covington & Taylor, 1991; Garofalo, 1979; Hale m.fl., 1994; Warr, 1984). Att glappet mellan män och kvinnor för det första existerar skulle å ena sidan kunna bero på att kvinnor upplever sig vara mer sårbara, eller utsatta för risk, i den benämning Covington & Taylor (1991) framför. Å andra sidan skulle det kunna vara en effekt av det Ferraro (1996) diskuterar; att oron att utsättas för sexuella övergrepp spiller över även i oron för andra brottstyper som innebär fysisk kontakt. Att klyftan mellan män och kvinnor för det andra växer sig ännu större i frågan om oro att utsättas för våldtäkt tyder även det på att kvinnor

tycks bära på en reell oro att utsättas för denna typ av brott, vilket även det stärker Ferraros tes.

Den tidigare forskningen gällande etniska minoriteter och oro att utsättas för brott pekade på varierande resultat. Datamaterialet indikerar att personer med en etnicitet annan än den svenska eller med bakgrund utanför Sverige till viss del oroar sig i större utsträckning att utsättas för brott. Detta tycks gälla vid oro för utsatthet av rån/misshandel och stöld men inte vid oro att utsättas för sexualbrott där resultatet indikerar att personer med bakgrund utrikes snarare oroar sig mindre. H3 får därmed endast delvis stöd. Detta kan upplevas motsägelsefullt då internationell tidigare forskning pekar på att etniska minoriteter i ett samhälle tenderar att oroa sig mer för att utsättas för brott (Covington & Taylor, 1991; Hale m.fl., 1994) samt att liknande resultat även återfunnits på den svenska arenan (Brå, 2008; 2021c). Dock är styrkan på sambandet mellan minskad oro för sexualbrott och utrikesbakgrund signifikant om än relativt svagt vilket öppnar för vidare utforskning för att förstå skillnaden mellan de olika brottstyperna. En möjlig förklaring till varför riktningarna på sambanden för etnicitet skiljer sig beroende på brottstyp kan vara att modellen inte har beaktat interaktionseffekter vilket resulterar i en felspecificerad modell.

Huruvida personer med lägre socioekonomisk status upplever oro att utsättas för brott i större utsträckning (H4) får varierande fynd. Genomgående i samtliga modeller med de olika utfallen är dock att individer med någon form av eftergymnasial utbildning verkar oroa sig för att utsättas för brott i lägre utsträckning i jämförelse med de personer som högst har antingen förgymnasial eller gymnasial utbildning. Alltså tycks högre socioekonomisk status korrelera med lägre nivåer av oro att utsättas för brott medan lägre nivåer av socioekonomisk status inte korrelerar med högre nivåer av oro för brott i samma grad. Detta skulle kunna förklaras av den ekonomiska sårbarheten (Estrada & Nilsson, 2008) som beskrivs och potentiellt förekommer i mindre utsträckning hos de med eftergymnasial utbildningsnivå. De individer med högre socioekonomisk status är möjligtvis bättre rustade gentemot exempelvis stöld eller inbrott vilket gör att hotet eller konsekvenserna av risken att utsättas för stöld upplevs vara mindre. Resultatet skulle även kunna bero på hur variabel är kodad i tre kategorier snarare än två och att endast utbildning använts som proxy för variabeln.

Studiens femte hypotes beskriver hur oron för brott skiftar beroende på åldersgrupp. Materialet pekar på att individer inom åldersspannen 45–84 år verkar uppvisa lägre oro att

utsättas för rån eller misshandel än personer i åldrarna 16–24 år. Den grupp som uppvisar störst oro att utsättas för stöldrelaterade brott är personer mellan 25–44 år och följs därefter av personer i åldrarna 45–64 år och 65–84 år. När det gäller oro för sexualbrott påvisar resultatet att personer i åldrarna 16–24 år är den grupp som oroar sig i högst utsträckning, oron verkar därefter sjunka när åldern stiger. H5 kan därmed bekräftas i viss utsträckning. Den tidigare forskning som fokuserar på en ökad upplevelse av sårbarhet i förhållande till åldrande (Garofalo, 1979; Hale m.fl., 1994; Warr, 1984) verkar endast delvis fungera att tillämpa i denna studie då de äldre åldersspannen sällan är de som uppvisar högst nivåer av oro. Dock kan begreppen sårbarhet i kombination med risk bidra till att förklara varför den yngre generationer upplever oro att utsättas för exempelvis våldsbrott. Resultaten kan således vara en indikation på den nyansering och variation som bland annat Rader (2017) och Brottsförebyggande rådet (2021b) beskriver. De risker som unga vuxna är medvetna om, och framstår som hot, verkar främst vara i förhållande till skada på den egna kroppen. Att unga vuxna oroar sig för våldsbrott mest skulle även kunna vara produkt av att de har ett de befinner sig på vissa platser särskilda tider till skillnad från de flesta äldre vuxna och att de befinner sig i sådana miljöer där utsattheten för brott ökar, exempelvis ute i nattlivet.

Begränsningar

En tydlig begränsning med studien är analysenheterna för de kontextuella variablerna. Detta eftersom forskningen framför att oro för brott som fenomen påverkas och opererar på små kontextuella enheter som exempelvis kommunnivå eller olika stadsdelar inom en stad (Covington & Taylor, 1991; Mellgren & Kronkvist, 2013). Studiens analysenheter, bostadsort och polisregion i synnerhet, kan betraktas vara för trubbiga eller grova för att på ett lämpligt sätt studera variationer i oro för brott. Polisregion Stockholm innefattar exempelvis även Gotland (Polismyndigheten, 2019) som utifrån indelningen av H-regionerna skiljer sig väsentligt från Stockholm i bland annat befolkningstäthet. En högre upplösning av bostadsenheter skulle kunna bidra till att förklara de individuella och kontextuella variationerna. Ytterligare en begränsning värd att nämna är att bortfallet på en av de frågor som ingår i indexet som berör stöld har ett bortfall på drygt 9 % på grund av hur indexet är kodat. De respondenter som inte kunde besvara frågan ”*Har det hänt under det senaste året att du oroar dig för att din/er bil ska bli stulen eller utsatt för skadegörelse?*” på grund av att de inte ägde en bil kodades som bortfall. Detta skulle kunna leda till att grupper som av särskilda skäl inte äger ett fordon exkluderas ur analysen, sådana grupper kan exempelvis vara

de under 18 år som av rimliga anledningar inte äger en bil eller de respondenter som av ekonomiska skäl inte äger ett fordon. Slutligen är en begräsning hur orosindexen är kodade. Då de alternativa indexen testades i den linjära sannolikhetsmodellen, som nämnt i resultatavsnittet, sjönk tendenserna av oro för brott än vid den primära kodningen. Alltså skulle val av kodning kunna leda till en överskattning av resultatet då gruppen som oroar sig i högre utsträckning hade minskat vid ett striktare tillvägagångssätt. Indexens tillämpning motiverades dock genom ett accepterat värde av Cronbach's alpha.

Framtida forskning

I framtida forskning hade vissa variabler varit intressanta att utforska mer djupgående. I den här studien användes endast utbildning som indikator på socioekonomisk status, fortlöpande forskning skulle kunna studera flera dimensioner som yrkesgrupper och sysselsättning i relation till oro för brott. Detta särskilt eftersom förhållandet mellan oro för brott och socioekonomisk status påvisade varierande fynd. En flerdimensionell tillämpning av socioekonomisk status innebär dock ett antal utmaningar vad gäller kategorisering och kongruens av yrkes- och sysselsättningskoder. Studien inkluderade heller inte eventuella interaktionseffekter, som exempelvis vilken effekt att vara kvinna med utländskt påbrå eller tillhöra i en specifik åldersgrupp har för påverkan på oro för brott baserat på brottsindelningarna. Sådana effekter skulle även kunna studeras närmre för att utveckla hur exempelvis olika sociala positioner påverkar oro att utsättas för brott. Dessutom hade det varit intressant att undersöka hur oro för brott utvecklas över tid på olika platser inom Sverige, i synnerhet med tanke på att den Nationella trygghetsundersökningen genomförs årligen i Sverige och kan redovisas på lokal nivå. Vid utökad forskning vore det av intresse att se om mönstren som uppvisats i den här studien varierar eller kvarstår över tid.

Källförteckning

Beck, U., (2000). *Risksamhället: på väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos

Brottsförebyggande rådet, (2008). *Otrygghet och segregation, bostadsområdets betydelse för allmänhetens otrygghet och oro för brott*. (Rapport 2008:16). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Tillgänglig:

https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180001833/1371914720652/2008_16_otrygghet_segregation.pdf

Brottsförebyggandet rådet (2017). *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*. (Rapport 2017:5)

Tillgänglig:

https://bra.se/download/18.4a33c027159a89523b1ae6a8/1557227832989/2017_5_Brottsutvecklingen_i_Sverige_fram_till_ar_2015.pdf

Brottsförebyggande rådet, (2018). *Nationella trygghetsundersökningen 2017. Teknisk rapport*. (Rapport 2018:2) Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Tillgänglig:

https://bra.se/download/18.10aae67f160e3eba62927cce/1519808679955/2018_2_NTU_teknisk_rapport_2017.pdf

Brottsförebyggande rådet, (2021a). *Om Brottsförebyggande rådet*.

Tillgänglig: <https://bra.se/om-bra.html>

[Hämtad 23/11–21]

Brottsförebyggande rådet, (2021b). *Nationella Trygghetsundersökningen*.

Tillgänglig:

<https://bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/nationella-trygghetsundersokningen.html>

[Hämtad 23/11–21]

Brottsförebyggande rådet, (2021c). *Kommunala variationer i risk för otrygghet*. (Rapport 2:21). [online] Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Tillgänglig:

https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70ef32/1626870584022/2021_Kommunala_variationer_i_risk_for_otrygghet.pdf

Bryman, A. (2016). *Social research methods*. (Fifth edition). Oxford: Oxford University Press.

Cohen, L. And Felson, M., 1979. Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588-608.

Conklin, J., E. (1971). Dimensions of Community Response to the Crime Problem. *Social Problems*, 18:373–384.

Covington, J. & Taylor, R. (1991). Fear of Crime in Urban Residential Neighborhoods: Implications of Between- and Within-Neighborhoods Sources of Current Models. *The Sociological Quarterly*, 32(2):231–249.

Djurfeldt, G. & Barmark, M. (red.) (2009). *Statistisk verktyglåda 2: multivariat analys*. (1. uppl.) Stockholm: Studentlitteratur.

Dolmén, L. 2002. *Brottslighetens geografi: en analys av brottsligheten i Stockholms län*, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet, Stockholm, 2002

Tillgänglig:

<https://pubs.sub.su.se/5632.pdf>

Edling, C. & Hedström, P. (2003). *Kvantitativa metoder: grundläggande analysmetoder för samhälls- och beteendevetare*. Lund: Studentlitteratur.

Estrada, F. & Nilsson, A. (2008). Segregation and victimisation: neighbourhood resources, individual risk factors and exposure to property crime. *European Journal of Criminology*, 5(2):193–216.

Ferraro, K. F., & LaGrange, R. (1987) The Measurement of Fear of Crime, *Sociological Inquiry*, 57(1), 70–101

Ferraro, K. F. (1996). Women's Fear of Victimization: Shadow of Sexual Assault? *Social Forces*, 75(2), 667–690.

Garofalo, J., (1979) Victimization and the fear of crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 80-97.

Green, G., Gilbertson, J. M. & Grimsley, M. F. (2002) Fear of crime and health in residential tower blocks – a case study in Liverpool, UK. *European Journal of Public Health*, 12(1): 10–15

Hale, C., Pack, P., & Salked, J., (1994) The structural determinants of fear of crime: An analysis using census and crime survey data from England and Wales. *International Review of Victimology*, vol.3 211-233.

Hale, C. (1996). Fear of Crime: A Review of the Literature. *International Review of Victimology*, 4(2), 79–150

Heber, A. (2007). *Var rädd om dig! Rädsla för brott enligt forskning, intervjupersoner och dagspress* (PhD dissertation, Kriminologiska institutionen).

Tillgänglig:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-6855>

Ivert, A.K., Tortensson Levander, M., & Mellgren, C., (2016). Den ojämlika otryggheten – Stabilitet och förändring i bostadsområden över tid. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 22. 10.3384/SVT.2015.22.3-4.2338.

Jeffrey, C. R. (1993). Obstacles to the Development of Research in Crime and Delinquency. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 30(4), 491–497

Justitiedepartementet, (2020) *34-punktsprogrammet: Regeringens åtgärder mot gängkriminaliteten*

Tillgänglig:

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/ett-tryggare-sverige/34-punktsprogrammet-regeringens-atgarder-mot-gangkriminaliteten/>

[Hämtad 22/11–21]

Litzén, S., (2006). *Oro för brott i urban miljö. Trygghetsundersökningar med anknytning till Stockholm*. Rapport 2006:1. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Mellgren, C. And Kronkvist, K. (2013) 'Trygghet i lokalområdet: resultat från Oxie områdesundersökning 2012. Om upplevelser av trygghet, brott och lokala problem', FoU-rapport. Tillgänglig:

<https://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1410095/FULLTEXT01.pdf>

Mood, C., (2010). Logistic Regression: Why We Cannot Do What We Think We Can Do, and What We Can Do About It. *European Sociological Review*, 26(1), 67-82.

Nationalencyklopedin, etnicitet.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/etnicitet>

[Hämtad 14/12-21]

Pain, R., (2000). Place, social relations and the fear of crime: a review. *Progress in Human Geography*, 24(3), 365-387.

Tillgänglig:

<https://journals-sagepub-com.ezp.sub.su.se/doi/pdf/10.1191/030913200701540474>

Polismyndigheten, *Polismyndighetens organisation*

<https://polisen.se/om-polisen/organisation/>

[Hämtad 24/11-21]

Rader, N., (2017). Fear of Crime. *Oxford Research Encyclopedia of Criminology*.

Tillgänglig:

<https://oxfordre.com/criminology/view/10.1093/acrefore/9780190264079.001.0001/acrefore-9780190264079-e-10>

Statistiska centralbyrån, MIS 2003:1, Regionala indelningar i Sverige den 1 januari 2003. Del 1

Statistiska centralbyrån, (2021). *Andel personer med utländsk bakgrund, 2020 jämfört med 2019*

Tillgänglig:

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/topplistor-kommuner/andel-personer-med-utlandsk-bakgrund/>

[Hämtad 23/12–21]

Svensson, O., & Granlund, J. (2021). Stefan Löfvén om Einárs död: ”Tragiskt att ännu ett liv har släckts. *Aftonbladet*. 22 oktober

Tillgänglig:

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/RroVwA/stefan-lofven-om-einars-dod-tragiskt-att-annu-ett-liv-har-slackts>

[Hämtad 24/10–21]

Torstensson, M. & Wikström, P.O. (1995). *Brottsprevention och problemorienterat polisarbete*. Stockholm: Rikspolisstyr.

Vetenskapsrådet (2017). "God forsknings sed". Stockholm: Vetenskapsrådet.

Warr, M., (1984). Fear of victimization: why are women and the elderly more afraid?, *Social Science Quarterly* 65, no. 3, 681–702.

Wikström, P.H. (1992). *Sociala problem, brott och trygghet: en intervjuundersökning med vuxna i åtta förortsområden i Stockholm*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ).

Bilagor

Bilaga A

Tabell 4. LPM, alternativ kodning av index

<i>Variabel</i>	<i>Rån/misshandel</i>	<i>Stöld</i>
Bostadsort (ref. mindre stad/landsbygd)		
Storstadsregion	0,029***	0,011*
Större städer	0,023***	0,017***
Polisregion (ref. Stockholm)		
Bergslagen	-0,011*	-0,036***
Mitt	0,001	-0,044***
Nord	-0,033***	-0,091***
Syd	0,017***	0,024***
Väst	-0,010	-0,035***
Öst	-0,004	-0,044***
Kön (ref. kvinna)		
Man	-0,005**	-0,002
Etnicitet (ref. svensk bakgrund)		
Utländsk bakgrund	0,022***	0,03***
Utbildning (ref. förgymnasial)		
Gymnasial	0,006*	0,017***
Eftergymnasial	-0,032***	-0,036***
Ålder (ref. 16–24)		
25–44	0,011**	0,095***
45–64	-0,007	0,122***
65–84	-0,022	0,105***
Konstant	0,08	0,099
r ²	0,014	0,023
n	72 423	65 202

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001